

massa ande ting

Sundsvalls museum

elis ernst eriksson

27 januari till 18 mars

En hädare och blasfemiker ställer ut på Sundsvalls museum. Det är den retrospektiva vandringsutställningen "massa ande ting" med verk av Elis Erikssons som anlånt och den ger en omskakande inblick i ett provokativt och egensinnigt konstnärskap. Tidigare har utställningen visats i Stockholm, Norrköping och Malmö.

Elis Eriksson, som dog 2006 vid 99 års ålder, anses vara en av den svenska konstens mest betydande röster under 1900-talet. Han levde i Stockholm, kom från ett arbetarhem och började sin bana som murare och målare. När hans kulle utbildade sig inom dekorationsmåleri kom han i kontakt med konsten och började på Konsthögskolan 1934.

Han delade in sin verksamhet i tre pånyttfödelser. Vid den första, 1957, var han färdig med naturalismen och började göra träreliefer och papperscollage. I utställningen visas till exempel Huller om... i lamellträ, plywood och furu från 1962.

Den andra pånyttfödelserna kom 1987. Då ville Elis Eriksson komma åt det opresenterbara. Detta skedde genom negationer, övermålningar och åtlydnader; övermalade bilder i svart och grått. 1991 brände han upp 16 målningar ur serien Negeringar. Askans förpackades i 20 små lådor som signerades med bladguld och emballerades i ett schatull. Förklaringen var att han ville omfördela produktens massa. Ett annat projekt var Kod de 140, ett system för slumpmässig konst.

Han såg sig själv som ett verktyg för konsten och sina verk som produkter. Konsten var ett kneg vilket som helst. När han ville gå vidare städade han bort och förstörde gamla verk för att släppa fram det nya, i stil med dagens feng shui-entusiaster. Det gör att vissa projekt inte finns bevarade.

Elis Eriksson var en av de första konstnärerna som fick statlig konstnärslön, 1965.

Samma år gjorde han en av de första galleriinstallationerna i Sverige, "Indijaner å en kåvvbjå". Där dök figuren Pavan upp som senare blev en seriefigur med egna häften.

Sin tredje pånyttfödelse upplevde Elis Eriksson 1997. Han börjar måla igen och nu kommer de politiskt radikala bilderna i reportageform. Han ger sig på kristendomen, den svenska åldringsvården och staten Israels agerande mot palestinierna. Elis Eriksson var trotskist och stod nära Socialistiska rättvisepartiet.

Han var också dyslektiker och hade ett synnerligen eget språk med egen stavning. Han var också en ordkonstnär som gav ut böcker och använde text i sina bilder. Det märkliga dyslektiska språket gör att det känns som om han bygger upp helt egna världar varifrån han tilltalar och driver med den normala verkligheten. I sina verk kommenterar och attackerar han denna verklighet och dess idéer. Ett exempel är "satan jesus kyrkan och makten" från 1998.

Den påklustrade texten på målningen lyder: "JESUS och SATAN och KYRKAN och MAKTEN samlade fördela aktuella uppgifter. JESUS anvisar enligt HANS FADERS i himlen NOTERINGAR. KYRKAN utgår då dess VERKTYG är SKÅMDA. dagens uppgifter: fullfölja PÅGÅENDE utrotningsslakter och inlösa kollektiva skulder samt smärre arvsynder. JESUS erinrar om att han kommer vara närvarande och notera skriken och trösta och se till att ålagt utförs utan misskund. HANS FADER bär inte svärdet för PRÅL"

Och så, för sig själva, vid sidan av allt stök och all vrede, i galleriet, hänger en serie mjuka, sensuella kärleksskildringar, Stunder i rosa och svart, från 1981.

Elis Eriksson var representerad i Modernautställningen 2006 med ett verk där han kritiserar den svenska åldringsvården.

Karin Kämsby

I samband med utställningen säljs Teddy Hultbergs omfattande bok "Elis Eriksson – 100 år av åtlydnader".